

"AB-Türkiye İlişkileri: Vizelerin Kaldırılmasına Doğru" Toplantısından Ne Çıktı?

TEPAV geçen hafta Türkiye- Avrupa Birliği (AB) ilişkilerinin güncel gündemi açısından önem taşıyan "AB-Türkiye İlişkileri: Vizelerin Kaldırılmasına Doğru" konulu bir toplantıya ev sahipliği yaptı.

Türkiye - AB ilişkilerinin zor bir dönemden geçtiği herkesin malumu. Müzakereler tıkanmış durumda, taraflar ilişkilere farklı ve yeni bir ivme verecek bir "pozitif gündem" arayışında. Bu bağlamda AB tarafından T.C. vatandaşlarına uygulanan vizelerin belirli bir program dahilinde kaldırılması, ilişkilerin karşılıklı güven temelinde yeniden canlandırabilmesi için önemli bir fırsat. Bu fırsat değerlendirilebilirse Türkiye kamuoyunun AB'ye karşı kaybettiği güvende anlamlı bir artış da gerçekleşebilir.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155/Nilgun+Arisan+Eralp>

AB, birçok Batı Balkan ülkesine yaptığı gibi Türkiye'ye karşı vizeleri kaldırma yönünde ciddi bir adım atabilir. Ortaklık anlaşmalarımız böyle bir adım için gerekli yasal çerçeveyi sağlıyor. Özellikle 1973 tarihli Katma Protokol'ün 41. maddesi "*Akit Taraflar, aralarında, yerleşme hakkı ve hizmetlerin serbest edimine yeni kısıtlamalar koymaktan sakınırlar*" hükmünü getiriyor. AB Adalet Divanı da Türkiye vatandaşlarına AB üye ülkeleri tarafından uygulanan vizenin yasallığını sorgulayan kararlarında sık sık bu maddeye atıfta bulunuyor.

Türkiye, AB ile katılım müzakerelerine başlamış bir aday ülke olarak vizelerin kaldırılması için gerekli önkoşulların önemli bir bölümünü yerine getirmiş durumda. Her ne kadar bu konuları içeren müktesebat faslının yaklaşık 5 yıl önce tamamlanan tarama sonu raporu Türkiye'ye resmen iletilmemiş, dolayısıyla vizelerin kaldırılması koşulları açık ve saydam bir şekilde ortaya konmamış olsa da Türkiye bu alanda ciddi adımlar atmış durumda. Biyometrik pasaport kullanıma girmiş, entegre sınır yönetimi büyük ölçüde tamamlanmış, Türkiye üzerinden AB'ye giden yasadışı mültecilere yönelik geri kabul anlaşmasının imzalanması yönündeki siyasi irade de en yetkili ağızlar tarafından çeşitli vesilelerle dile getirilmiştir. Oysa AB içişleri bakanları geçtiğimiz Şubat ayı sonunda yaptığı toplantıda Türkiye'nin beklentisinin aksine, Türkiye ile vizelerin kaldırılması görüşmeleri için Avrupa Komisyonu'na yetki vermedi ve görüşmeleri "vizelerin kolaylaştırılması" süreci gibi içeriği ve amacı belirli olmayan bir hedefe yönlendirdi. Bu gün bu sürecin bile doğru düzgün ilerlediğini söylemek mümkün değil. Türkiye de bu koşullarda, vizeler kalkmadan geri kabul anlaşmasını imzalamayacağını resmen açıkladı.

AB'nin Türkiye'ye vizeleri kaldırması konusunun da çıkmaza girdiği bu günlerde Batı Balkanlar'a vizelerin kaldırılmasına yaptığı çalışmalarla katkıda bulunan Avrupa İstikrar Girişimi (European Stability Initiative - ESI), bu deneyimini Türkiye için kullanmak üzere bir çalışma başlatmış durumda. TEPAV'la birlikte düzenlediği toplantıda bu çalışmanın taslağını sunarak, bu konu üzerinde çalışan bürokratlardan, akademisyenlerden ve AB üye ülke büyükelçilikleri temsilcilerinden oluşan katılımcıların katkılarını aldı.

Batı Balkanlar'a vizeler AB tarafından hazırlanan bir "yol haritası" doğrultusunda ülkelerin bu haritada yer alan "teknik, saydam ve ölçülebilir" koşulları yerine getirdikçe kaldırmış. Bu süreci yakından izleyen ve süreçte etkin rol oynayan ESI'nin Türkiye'ye en somut önerisi, geri kabul anlaşması ile vizelerin kaldırılması arasındaki koşulluluk ilişkisinden vazgeçmeyerek, anlaşmanın imzalanmasını vizelerin fiilen kaldırılmasına değil, AB'nin bu konudaki taahhüdünü saydam ve net bir şekilde ortaya koyacak, nihai hedefi vizelerin kaldırılması olan ve bu amaca yönelik atılacak teknik adımları bir takvime bağlı bir şekilde belirleyen bir yol haritasının kabulüne bağlaması. ESI'ye göre geri kabul anlaşmasının uygulanması ise vizelerin kaldırılması ile eşanlı gerçekleşebilir.

Türkiye'nin konu üzerinde çalışan bürokratları ise AB ülkeleri arasında Türkiye'ye vizelerin kaldırılması konusunda bir fikir birliği bulunmadığını, bu nedenle Türkiye ile bu konuda bir diyalogun başlatılmadığını ifade ettiler.

ESI, AB'nin vize konusundaki kararları oybirliği ile değil, nitelikli çoğunluk ile aldığına dikkat çekerek, bu nedenle Türkiye'nin AB ülkeleri nezdinde, özellikle de bu ülkelerin içişleri bakanlıklarına yönelik lobi faaliyetinde bulunmasını öneriyor. ESI, bu girişimlerde Türkiye'nin, özellikle, statükonun kimsenin yararına olmadığını, bir yandan AB Adalet Divanı Türkiye'ye vizenin yasallığını sorgularken, AB açısından çok önemli olan geri kabul anlaşması sürecinin de donmuş olduğu gerçeğinin vurgulanmasının önemine dikkat çekiyor.

Bu bağlamda Türkiye'nin bölgesindeki ülkelere vizeleri kaldırmasının AB politikası üzerindeki etkisi sorgulandığında, ESI önemli olanın Türkiye ile AB arasında hala bir sınırın varlığı olduğunu vurguluyor. Dolayısıyla, bölge ülke vatandaşları Türkiye'ye serbestçe girebilseler bile buradan AB'ye giderken vize almak zorundalar. ESI, Türkiye yasa dışı göçle etkin bir şekilde mücadele edebildiği sürece bunun AB açısından sorun olmaması gerektiğini, Polonya'nın da AB üyesi olmadan kısa bir süre öncesine kadar komşularına vize uygulamadığını ifade ediyor.

Bütün bu tartışmalardan sonra Türkiye'nin aradaki farklılıkları da göz ardı etmeden, Balkanlar'ın vizelerin kaldırılması deneyimini yakından incelemesi, kendi koşul ve olanaklarını da ele alarak, bu konudaki stratejisini netleştirmesi gerektiği somutlaşmış oldu.